

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Zasady oceniania rozwiązań zadań
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny TEST DIAGNOSTYCZNY
<i>Przedmiot:</i>	Filozofia
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Formy arkusza:</i>	MFIP-R0-100
<i>Termin egzaminu</i>	10 grudnia 2024 r.
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	11 grudnia 2024 r.

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Zadanie 1. (0–2)

Wymagania określone w podstawie programowej ¹	
Wymaganie ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania zawarte w podstawie programowej do filozofii zakresu podstawowego. Poziom podstawowy VII. Filozofia Arystotelesa jako próba pogodzenia dotychczasowych opozycji filozoficznych. Zdający: 4) omawia koncepcję szczęścia (eudajmonii) jako celu ludzkiego życia.

Zasady oceniania

2 pkt – zaznaczenie trzech poprawnych odpowiedzi.

1 pkt – zaznaczenie dwóch poprawnych odpowiedzi.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1. N
2. T
3. N

Zadanie 2. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania zawarte w podstawie programowej do filozofii zakresu podstawowego. Poziom podstawowy VII. Filozofia Arystotelesa jako próba pogodzenia dotychczasowych opozycji filozoficznych. Zdający: 4) omawia koncepcję szczęścia (eudajmonii) jako celu ludzkiego życia.

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2024 r. poz. 1019).

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne podanie jednego podobieństwa i jednej różnicy.

1 pkt – poprawne podanie jednego podobieństwa ALBO poprawne podanie jednej różnicy.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowa odpowiedź

Podobieństwo: Obie koncepcje mają charakter przynajmniej częściowo obiektywistyczny.

Różnica: W koncepcji Arystotelesa szczęście jest dobrem realnym i w pełni osiągalnym, a w koncepcji Tatarkiewicza do szczęścia – jako ideału – można się jedynie zbliżyć.

Zadanie 3. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania zawarte w podstawie programowej do filozofii zakresu podstawowego. Poziom podstawowy VII. Filozofia Arystotelesa jako próba pogodzenia dotychczasowych opozycji filozoficznych. Zdający: 4) omawia koncepcję szczęścia (eudajmonii) jako celu ludzkiego życia.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wskazanie obu stwierdzeń wraz z poprawnymi uzasadnieniami.

1 pkt – poprawne wskazanie stwierdzenia i poprawne uzasadnienie odnoszące się do Arystotelesa ALBO poprawne wskazanie stwierdzenia i poprawne uzasadnienie odnoszące się do Władysława Tatarkiewicza.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Arystoteles

Stwierdzenie: B

Przykładowe uzasadnienie: Pojęcie szczęścia ma naturę obiektywno-subiektywną.

Szczęście jest obiektywnym stanem rzeczy wyrażającym się w działaniu zgodnym z dzielnością duszy. Szczególną postacią tego działania jest teoretyczna kontemplacja.

Element subiektywności jest drugorzędny i wiąże się z doświadczeniem przyjemności jako skutku obiektywnego stanu rzeczy jakim jest szczęście (eudajmonia).

Władysław Tatarkiewicz

Stwierdzenie: C.

Przykładowe uzasadnienie: Pojęcie szczęścia ma naturę subiektywno-obiektywną, ponieważ jego istota – przeżycie zadowolenia – jest stanem subiektywnym. Obiektywny rys szczęścia pojawia się w związku z koniecznością uzasadnienia (racjonalnego) stanu zadowolenia doświadczanego przez przedmiot.

Zadanie 4. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania zawarte w podstawie programowej do filozofii zakresu podstawowego. Poziom podstawowy VII. Filozofia Arystotelesa jako próba pogodzenia dotychczasowych opozycji filozoficznych. Zdający: 4) omawia koncepcję szczęścia (eudajmonii) jako celu ludzkiego życia; 5) przedstawia koncepcję cnoty jako trwałej dyspozycji do zachowania właściwej miary i wyjaśnia jej rolę w arystotelesowskiej koncepcji przyjaźni.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne wyjaśnienie oraz trafna ocena wraz z zasadnym uzasadnieniem.

1 pkt – poprawne wyjaśnienie.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe rozwiązanie

Wyjaśnienie: Przypisując szczęściu samostarczalność, Stagiryta uznaje szczęście za dobro samo w sobie, za czynność, którą pragnie się dla niej samej, a nie ze względu na coś innego. Uznanie szczęścia za dobro samostarczalne oznacza, że szczęście jest ostatecznym celem ludzkiego działania.

Ocena: Teza o samostarczalności szczęścia jest z spójna z zacytowaną wypowiedzią na temat przyjaźni.

Uzasadnienie: Teza ta jest spójna z wypowiedzią dotyczącą przyjaźni przy założeniu, że chodzi o przyjaźń doskonałą, której warunkiem koniecznym jest dzielność etyczna przyjaciół oraz przy założeniu, że pełnia szczęścia wymaga teoretycznej kontemplacji i praktykowania przyjaźni doskonałej. Tak pojętą przyjaźń Arystoteles uznaje za coś najkonieczniejszego, ponieważ bez praktykowania przyjaźni człowiek nie mógłby osiągnąć pełni szczęścia.

Uwaga: Dopuszczalna jest też inna ocena, o ile będzie należycie uzasadniona.

Zadanie 5. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	II. Elementy historii filozofii. VIII. Epikureizm i stoicyzm. Zdający: 2) przedstawia rolę cnoty w stoickiej koncepcji szczęścia.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź wraz z zasadnym uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Odpowiedź: Istotę szczęścia pierwszych stoików wyraża pojęcie szczęścia jako eudajmonii.

Przykładowe uzasadnienie: Dla pierwszych stoików szczęście jest tożsame z życiem rozumnym (z Logosem, z naturą rozumną), czyli z cnotą. Pomyślność, radość czy zadowolenie z życia mogą być jedynie następstwami cnoty. Bez cnoty nie można być szczęśliwym.

Zadanie 6. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	I. Kultura logiczna. 3. Definicje jako środek uściślenia myśli i mowy: typy definicji, kryteria poprawności definicji. Zdający: 3) określa, które z warunków poprawności łamie określona definicja, i usuwa znalezione wady (nieadekwatność [...]).

Zasady oceniania

2 pkt – podanie poprawnej nazwy błędu oraz poprawne wyjaśnienie.

1 pkt – podanie poprawnej nazwy błędu ALBO poprawne wyjaśnienie.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Nazwa błędu: nieadekwatność

Przykładowe wyjaśnienie: Tatarkiewicz zauważa, iż o ile można się zgodzić z tym, że każde szczęście jest zadowoleniem, to nie każde zadowolenie jest szczęściem. Zakres tak rozumianego definiensa (bycie zadowolonym) jest szerszy od definiendum (szczęścia). Mając to na uwadze, Tatarkiewicz precyzuje w swojej definicji szczęścia jego *differentia specifica* (różnicę gatunkową) – zadowolenie to musi być trwałe, pełne, dotyczyć całości życia oraz posiadać odpowiednie uzasadnienie.

Zadanie 7.1. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 1) odróżnia w rozumowaniu przesłanki od wniosku oraz formułuje przesłanki pominięte w entymemacie.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Entymemat to wnioskowanie, w którym została pominięta jedna z przesłanek, zwykle ze względu na to, iż uznaje się ją za oczywistą. Pominięta przesłanka w entymemacie bywa nazywana ukrytym założeniem.

Zadanie 7.2. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi. VIII. Stosowanie narzędzi logiki w analizie tekstu filozoficznego i zawartej w nim argumentacji, a także w obronie przed manipulacją.	I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 1) odróżnia w rozumowaniu przesłanki od wniosku oraz formułuje przesłanki pominięte w entymemacie; 3) zna i stosuje przykładowe schematy wnioskowań ([...] modus tollendo tollens, [...]).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Przesłanka pierwsza: Jeżeli figura geometryczna X jest trójkątem, to figura geometryczna X ma trzy kąty.

Zadanie 8. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych VII. Posługiwanie się podstawowymi kategoriami logiki i dbanie o kulturę logiczną wypowiedzi.	I. Kultura logiczna. 5. Uzasadnianie pośrednie: wnioskowanie (rozumowanie) niezawodne (oparte na wynikaniu logicznym) i zawodne, wybrane schematy (reguły) wnioskowań. Zdający: 2) rozstrzyga, czy dane zdanie wynika logicznie z innego zdania lub zbioru zdań.

Zasady oceniania

2 pkt – trzy poprawne uzupełnienia tekstu.

1 pkt – dwa poprawne uzupełnienia tekstu.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

1. wynikaniem logicznym / konsekwencją logiczną

2. jest

3. może

Zadanie 9. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych. VI. Podejmowanie rzetelnej dyskusji filozoficznej oraz formułowanie w niej jasnego i uzasadnionego stanowiska.	II. Elementy historii filozofii. 3. René Descartes. Zdający: 5) analizuje fragment <i>Rozprawy o metodzie</i> René Descartesa (cz. IV). III. Wybrane problemy filozofii. 7. Spór o istnienie i naturę absolutu (Boga). Zdający: 1) odróżnia i wyjaśnia następujące stanowiska: [...] deizm [...]; 2) krytycznie rekonstruuje następujące argumenty za istnieniem Boga: argument ontologiczny, argument kosmologiczny, argument teleologiczny, argument moralny.

Zasady oceniania

1 pkt – poprawne rozstrzygnięcie wraz z zasadnym uzasadnieniem.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Rozstrzygnięcie: Tak, deista mógłby zaakceptować wywód przedstawiony w tekście źródłowym, w szczególności pod pewnym warunkiem.

Przykładowe uzasadnienie: Deista uważa, że Bóg istnieje, a jego istnienie można wykazać na drodze dyskursywnej. Deiści twierdzą też, że Bóg nie ingeruje w losy świata. Autor tekstu źródłowego w swoim wywodzie wykazuje, że Bóg istnieje (lub że można wykazać, że

istnieje) i wprost nie wypowiada się na temat istnienia opatrności. Zatem deista może przystać na wywód przedstawiony w tekście źródłowym.

Uwaga: Dopuszczalne jest też inne rozstrzygnięcie, o ile będzie należycie uzasadnione.

Zadanie 10. (0–1)

Wymagania ogólne	Wymaganie szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 11. Fenomenologia. Zdający: 2) charakteryzuje główne idee fenomenologii wartości Maxa Schelera (przedstawia i wyjaśnia schelerowską hierarchię wartości).

Zasady oceniania

1 pkt – poprawna odpowiedź.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

A2.

Zadanie 11. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II. Elementy historii filozofii. 1. Filozofia starożytna. Zdający opanowuje wszystkie treści nauczania zawarte w podstawie programowej do filozofii zakresu podstawowego. VI. Filozofia Platona jako paradygmat antynaturalizmu. Zdający: 1) wyjaśnia platońską teorię idei jako niematerialnych, niezmiennych i wiecznych wzorców dla zmiennych i czasowych rzeczy fizycznych; 2) objaśnia platońską koncepcję człowieka; 3) rekonstruuje spór o to, czy ludzkie czynności umysłowe można wyjaśnić wyłącznie w odwołaniu do procesów fizycznych: materializm (naturalizm) vs. dualizm (antynaturalizm). 3. René Descartes. Zdający: 1) wyjaśnia, na czym polega kartezjański racjonalizm, sceptycyzm metodyczny i dualizm psychofizyczny; 3) krytycznie rekonstruuje kartezjański argument na rzecz istnienia świata zewnętrznego.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne podanie nazwy stanowiska oraz trafne uzasadnienie zawierające odwołanie do Platona i Kartezjusza.

1 pkt – poprawne podanie nazwy stanowiska.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna lub niepełna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Stanowisko: dualizm

Przykładowe uzasadnienie: Dualizm jest poglądem na temat natury rzeczywistości (całości bytu). Wedle tego poglądu natura rzeczywistości jest dwoista (dualna). Platon wyróżnia niematerialne i niezmiennie idee (formy) oraz materialną, zmienną rzeczywistość świata empirycznego. Kartezjusz wyróżnia byty myślące (*res cogitans*) i byty rozciągłe (ciała – *res extensa*).

Zadanie 12. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	V. Filozofia Sokratesa jako początki filozofii człowieka i etyki. Zdający: 1) charakteryzuje filozofię Sokratesa w kontekście jego życia i postawy moralnej; 2) objaśnia koncepcję uprawiania filozofii poprzez autorefleksję (hasło „poznaj samego siebie”); 3) objaśnia terminy: <i>psychē</i> , <i>aretē</i> , <i>daimonion</i> jako kluczowe terminy filozofii Sokratesa; 4) objaśnia intelektualizm etyczny i stojące za nim racje.

Zasady oceniania

2 pkt – poprawne podanie jednego podobieństwo i jednej różnicy.

1 pkt – poprawne podanie jednego podobieństwo ALBO jednej różnicy.

0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Podobieństwo: Zarówno starożytni filozofowie jak i chrześcijanie zalecali cnotę. Uznawali ją za warunek konieczny dobrego życia.

Różnica: Sens cnoty – dla Sokratesa jest on wyłącznie moralny, dla chrześcijan również religijny (osiągnięcie nieśmiertelnego życia).

Zadanie 13. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	VIII. Epikureizm i stoicyzm. Zdający: 1) przedstawia rolę przyjemności w epikurejskiej koncepcji szczęścia; 2) przedstawia rolę cnoty w stoickiej koncepcji szczęścia; 3) porównuje epikurejski model szczęścia z modelem stoickim; 4) rozpatruje wybrane problemy moralne z punktu widzenia etyki epikurejskiej i stoickiej.

Zasady oceniania

- 2 pkt – poprawne przedstawienie sposobów przezwycięzania wskazanych lęków na gruncie epikureizmu i chrześcijaństwa.
- 1 pkt – poprawne przedstawienie sposobów przezwycięzania wskazanych lęków na gruncie epikureizmu ALBO poprawne przedstawienie sposobów przezwycięzania wskazanych lęków na gruncie chrześcijaństwa.
- 0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Przykładowe odpowiedzi

Epikureizm:

- Śmierć nie jest złem, ponieważ gdy człowiek istnieje, to śmierci nie ma, a gdy przychodzi śmierć, to nie ma człowieka.
- Cierpienie nigdy nie jest na tyle silne czy długotrwałe, by nie dało się do znieść.

Chrześcijaństwo:

- Człowiek dobry może się po śmierci cieszyć wiecznym szczęściem.
- Cierpienie nie jest bezcelowe i w obliczu wieczności – krótkotrwałe.

Zadanie 14. (0–2)

Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
II. Rozpoznawanie związków między filozofią a innymi działami kultury europejskiej, zwłaszcza między filozofią a sztuką (w tym literaturą piękną) [...]. III. Znajomość poglądów filozofów reprezentatywnych dla poszczególnych epok kultury europejskiej. IV. Rozumienie ważniejszych pojęć, zagadnień i stanowisk głównych dyscyplin filozoficznych.	II.9. Friedrich Nietzsche. Zdający: 1) przedstawia motywy nietzscheańskiej krytyki moralności chrześcijaństwa; 2) wyjaśnia pojęcia woli mocy i nadczłowieka; tradycyjnej i odróżnia i charakteryzuje postawę apollońską i dionizyjską.

Zasady oceniania

- 2 pkt – poprawne przedstawienie krytyki oraz odpowiedzi na nią w odwołaniu do tekstu źródłowego.
- 1 pkt – poprawne przedstawienie krytyki ALBO poprawne przedstawienie odpowiedzi na krytykę w odwołaniu do tekstu źródłowego.
- 0 pkt – odpowiedź niepoprawna albo brak odpowiedzi.

Rozwiązanie

Krytyka: Według Nietzschego źródłem moralności chrześcijańskiej jest resentment. Moralność chrześcijańska jest wyrazem triumfu ludzi słabych i nie pozwala realizować ideału nadczłowieka.

Przykładowa odpowiedź: Przedstawione we fragmencie *Quo vadis* chrześcijańskie rozumienie moralności jej istotny upatruje w miłości, która należna jest każdemu człowiekowi. Można więc uznać, że krytyka Fryderyka Nietzschego rozmija się z chrześcijańskim rozumieniem moralności. Z pozycji chrześcijańskiego rozumienia moralności zarysowanego w *Quo vadis* moralnie dobre życie wymaga silnej woli, konsekwencji i wyzbycia się egoizmu, co stanowi raczej wyraz siły, niż słabości. Z pozycji moralności chrześcijańskiej nietzscheański ideał nadczłowieka jest nieakceptowalny

Zadanie 15. (0–25)**Temat 1.**

Wolelibyście kochać bardziej i bardziej cierpieć czy mniej kochać i mniej cierpieć? Oto, jak sądzę, ostatecznie, jedyne rzeczywiste pytanie.

J. Barnes, *Jedyna historia*, Warszawa 2018.

Rozważ problem postawiony w powyższym cytacie oraz przedstaw swoje stanowisko, odwołując się do znanych Ci filozoficznych koncepcji miłości.

Temat 2.

Prawda jest przeciwieństwem tego, co niestabilne; tego, co nas rozczarowuje; tego, co bezużyteczne, co kłamliwe i niesolidne, wszystkiego, co niesprawdzone i nieuzasadnione, wszystkiego, co chaotyczne i sprzeczne, wszystkiego, co sztuczne i ekscentryczne, wszystkiego, co nierealne w tym sensie, że pozbawione praktycznego znaczenia. Oto pragmatyczne racje, dla których powinniśmy zwracać się ku prawdzie - prawda chroni nas przed takim światem.

W. James, *Znaczenie prawdy*, Warszawa 2000.

Czy wyrażone w przywołanym cytacie stwierdzenia dotyczące prawdy są akceptowalne jedynie dla zwolennika pragmatycznej koncepcji prawdy? Przedstaw swoje stanowisko w tej kwestii, wyjaśniając, czego dotyczy epistemologiczny spór o prawdę między jej klasycznym (korespondencyjną koncepcją prawdy) a nieklasycznym ujęciem.

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (maksymalnie 1 punkt)

- W wypracowaniu znajduje się co najmniej jeden z dwóch kluczowych elementów stanowiska zdającego: wyjaśnienie tematu wypracowania lub teza zdającego. ORAZ - W wypracowaniu przedstawiona jest myśl filozoficzna przynajmniej jednego filozofa wymienionego w podstawie programowej filozofii, która odnosi się do tematu wypracowania. ORAZ - Wypracowanie zawiera przynajmniej jeden argument na rzecz stanowiska zdającego.	1 pkt
- Wypracowanie nie spełnia dowolnego z warunków wymaganych do otrzymania 1 punktu. ALBO - Wypracowanie jest napisane w formie planu albo w punktach.	0 pkt

Uwaga: jeżeli w kryterium *Spełnienie formalnych warunków polecenia* przyznano 0 pkt, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (Kryterium 1. – *Spełnienie formalnych warunków polecenia*)

- Na stanowisko zdającego składają się wyjaśnienie tematu wypracowania oraz teza zdającego powiązana z tematem pracy.
 - Wyjaśnienie tematu polega na rzetelnym objaśnieniu kluczowych terminów lub twierdzeń niezbędnych do zrozumienia tematu oraz rzetelnym objaśnieniu zagadnienia (lub zagadnień) filozoficznego wskazanego w poleceniu (problemu lub sporu filozoficznego, cytatu, stanowiska wymienionego filozofia)
 - Teza wypracowania, to zdanie (lub ciąg zdań) wyrażające określone przekonanie zdającego, które odnosi się do przynajmniej jednego zagadnienia mieszczącego się w tematyce wypracowania. Swoje stanowisko zdający może również wyrazić w postaci hipotezy.
 - Formułując swoje stanowisko zdający nie musi opowiadać się za określonym rozwiązaniem zagadnienia omawianego w wypracowaniu, jest jednak wówczas zobowiązany jednoznacznie ten fakt zakomunikować, wyjaśniając przyjętą przez siebie koncepcję wypracowania
 - Jeżeli zdający nie podejmie próby wyjaśnienia tematu wypracowania lub występujące w wypracowaniu sformułowania świadczą o niezrozumieniu tematu (o nieuprawnionej jego interpretacji), a zarazem wypracowanie nie zawiera tezy dotyczącej tematu wypracowania, to wówczas uznaje się, że zdający nie spełnił formalnego warunku polecenia.
- W wypracowaniu zdający powinien przedstawić myśl filozoficzną jednego z filozofów wymienionych w podstawie programowej – myśl ta musi dotyczyć tematu wypracowania.
- W wypracowaniu zdający powinien przedstawić przynajmniej jeden argument na rzecz tezy dotyczącej tematu wypracowania. Przez argument rozumie się zdanie (lub ich układ) uprawniające do przyjęcia innego zdania (wniosku, tezy).
- Teza zdającego lub przedstawiony przez niego pogląd filozoficzny (w tym pogląd określonego filozofia) dotyczy tematu wypracowania, gdy bezpośrednio odnosi się do

jednego z zagadnień zawartych w poleceniu lub gdy mieści się w ramach przedstawionej przez zdającego, uprawnionej interpretacji tematu wypracowania.

2. Kompetencje filozoficzne i kulturowe (maksymalnie 23 punkty)

Uwaga: Jeżeli ostateczna liczba punktów przyznana w ramach kryterium głównego *Kompetencje filozoficzne i kulturowe* wynosi 0 pkt, wówczas zdający nie uzyskuje punktu za kompozycję wypracowania (*Kompozycja wypowiedzi*).

2.1. Sformułowanie stanowiska

Zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania oraz jasno sformułowana teza.	3 pkt
Zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania, lecz nie w pełni jasno sformułowana teza. ALBO Jasno sformułowana teza, lecz nie w pełni zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania.	2 pkt
Nie w pełni zadowalające wyjaśnienie tematu wypracowania (przy braku tezy dotyczącej tematu pracy lub gdy teza jest niezrozumiała). ALBO Nie w pełni jasno sformułowana teza (przy braku wyjaśnienia lub gdy wyjaśnienie jest niepoprawne).	1 pkt
Brak wyjaśnienia tematu (lub wyjaśnienie niepoprawne) i brak tezy (lub gdy teza nie dotyczy tematu pracy, albo została sformułowana w sposób niezrozumiały).	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.1. – Sformułowanie stanowiska)

- Przez sformułowanie stanowiska zdającego rozumie się wyjaśnienie tematu wypracowania (jego interpretację) oraz sformułowanie tezy dotyczącej tematu wypracowania.
- Wyjaśnienie tematu:
 - wyjaśnienie tematu jest zadowalające, gdy zdający wyjaśnił rzetelnie kluczowe terminy lub twierdzenia niezbędne do zrozumienia tematu oraz rzetelnie wyjaśnił zagadnienie (lub zagadnienia) filozoficzne wskazane w poleceniu (problem lub spór filozoficzny, cytat, stanowisko wymienionego filozofa)
 - wyjaśnienie jest nie w pełni zadowalające, gdy zdający nie objaśnił rzetelnie wszystkich istotnych dla zrozumienia tematu wyrażeń występujących w poleceniu (terminów lub twierdzeń). Warunkiem uzyskania jednego punktu za wyjaśnienie tematu jest poprawne objaśnienie przynajmniej jednego wyrażenia (występującego w temacie) istotnego dla zrozumienia tematu oraz poprawne objaśnienie

przynajmniej jednego zagadnienia wskazanego w poleceniu.

- c) jeżeli zdający nie wyjaśnił tematu wypracowania lub gdy podejmując tę próbę uczynił to w sposób nierzetelny, wówczas nie uzyskuje punktu za ten aspekt stanowiska.

3. Sformułowanie tezy:

- a) teza zdającego jest jasno sformułowana, gdy łącznie spełnia następujące warunki:
- dotyczy tematu wypracowania
 - zdający wyjaśnił sposób jej rozumienia stosując poprawnie terminologię filozoficzną
 - nie uległa zmianie lub jej ewentualna zmiana jest uzasadniona tokiem wyводу zdającego, a fakt tej zmiany jest zakomunikowany przez zdającego.
- b) teza zdającego nie jest w pełni jasno sformułowana, gdy jest zdaniem sensownym i dotyczy tematu pracy, lecz nie została przez zdającego wyjaśniona w sposób umożliwiający jej jednoznaczne rozumienie.
- c) Jeżeli teza nie występuje lub gdy jest sformułowana w sposób niezrozumiały albo gdy w wypracowaniu występują różne i trudne do uzgodnienia wersje tezy zdającego, to wówczas zdający nie uzyskuje punktu za ten aspekt stanowiska.

2.2. Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii

Funkcjonalne, rzetelne i pogłębione przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów; brak błędów rzeczowych.	6 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów, w tym jedno przywołanie pogłębione; brak błędów rzeczowych.	5 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów, w tym jedno przywołanie pogłębione; najwyżej jeden błąd rzeczowy. ALBO Funkcjonalne, rzetelne i pogłębione przywołanie myśli filozoficznej jednego filozofa; brak błędów rzeczowych. ALBO Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów; brak błędów rzeczowych.	4 pkt
Funkcjonalne, rzetelne i pogłębione przywołanie myśli filozoficznej jednego filozofa; najwyżej jeden błąd rzeczowy.	3 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej dwóch filozofów; najwyżej dwa błędy rzeczowe.	2 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie myśli filozoficznej co najmniej jednego filozofa; najwyżej trzy błędy rzeczowe.	1 pkt

Brak przywołania myśli filozoficznej przynajmniej jednego filozofa. ALBO Przywołanie myśli filozoficznej niespełniające warunku funkcjonalności lub rzetelności. ALBO Cztery (lub więcej) błędy rzeczowe.	0 pkt
---	-------

Wyjaśnienia (Kryterium 2.2. – Wykorzystanie wiedzy z zakresu historii filozofii)

- Przywołanie określonego poglądu filozoficznego ocenia się w aspekcie funkcjonalności i rzetelności. Przywołanie to może być pogłębione lub niepogłębione:
 - przywołanie poglądu filozoficznego jest funkcjonalne wówczas, gdy stanowi element wyводу zdającego i dotyczy tematu wypracowania
 - przywołanie poglądu filozoficznego jest rzetelne wówczas, gdy rozumienie tego poglądu jest zgodne z obecnym stanem wiedzy filozoficznej oraz nie zawiera błędu rzeczowego świadczącego o niewłaściwym rozumieniu zaprezentowanego poglądu
 - przywołanie poglądu filozoficznego jest pogłębione wówczas, gdy zdający przedstawia stosowną myśl w sposób funkcjonalny i rzetelny posługując się swobodnie poprawną terminologią filozoficzną. Wyznacznikami pogłębionej prezentacji myśli filozoficznej są, np.: wyjaśnianie kluczowych dla niej pojęć lub twierdzeń, krytyczna rekonstrukcja zawartej w niej argumentacji, funkcjonalne odwołanie się do tekstu filozoficznego, adekwatne przywołanie myśli innego filozofa (w szczególności porównanie), efektem czego jest lepsze zrozumienie poglądu prezentowanego przez zdającego
 - przez wywód zdającego rozumie się ciąg sformułowań, w ramach którego zdający formułuje stanowisko dotyczące tematu wypracowania oraz krytycznie je uzasadnia.
- Błąd rzeczowy – to błąd świadczący o:
 - nieznajomości przywołanej myśli (co do jego treści lub autorstwa)
 - nieznajomości przywołanego tekstu (filozoficznego lub pozafilozoficznego), do którego odwołuje się zdający
 - nieuprawnionej interpretacji przywołanego tekstu (filozoficznego lub pozafilozoficznego)
 - niepoprawnym rozumieniu lub niepoprawnym zastosowaniu terminów lub twierdzeń filozoficznych.
- Jeżeli zdający przytacza pogląd filozofa w funkcji argumentu (np. jako tzw. argument z autorytetu), ale przywołanie to zawiera istotny błąd rzeczowy, wówczas wpływa to na ocenę jego wypracowania zarówno w ramach omawianego kryterium szczegółowego (2.2.), jak też w ramach oceny uzasadnienia (w ramach kryterium szczegółowego 2.3.).
- Jeżeli zdający prezentuje w swoim wypracowaniu pogląd filozofa, którego tekst (tekst źródłowy stanowiący podstawę do zadań w części testowej arkusza maturalnego) zamieszczono w pierwszej części arkusza maturalnego a prezentacja tego poglądu nie wykracza poza treści zawarte w tekście źródłowym, to za tego typu przywołanie zdający nie otrzyma punktów.
- Zdający, który przytacza pogląd określonego filozofa w funkcji argumentu (np. jako tzw. argument z autorytetu), może otrzymać za to przywołanie punkty zarówno za argumentację, jak też za znajomość poglądów filozoficznych (w ramach omawianego kryterium szczegółowego 2.2.). Jeżeli jednak zdający oprze swoją argumentację jedynie

na przywołanych przez siebie poglądach dwóch filozofów i nie rozbuduje tej argumentacji w sposób, który uprawnia do uznania tej argumentacji za pogłębioną, to nie może uzyskać maksymalnej liczby punktów zarówno za argumentację, jak i za znajomość poglądów filozoficznych.

2.3. a) Uzasadnienie – argumentacja na rzecz stanowiska

W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne, funkcjonalne i pogłębione argumenty; brak błędów logicznych w argumentacji.	6 pkt
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne i funkcjonalne argumenty, co najmniej jeden z nich jest pogłębiony; brak błędów logicznych w argumentacji.	5 pkt
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne i funkcjonalne argumenty; brak błędów logicznych w argumentacji ALBO W ramach uzasadnienia występuje jeden poprawny, funkcjonalny i pogłębiony argument; brak błędów logicznych w argumentacji. ALBO W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne i funkcjonalne argumenty, w tym jeden pogłębiony; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	4 pkt
W ramach uzasadnienia występują co najmniej dwa poprawne i funkcjonalne argumenty; uzasadnienie zawiera najwyżej jeden błąd logiczny w argumentacji.	3 pkt
W ramach uzasadnienia występuje co najmniej jeden poprawny i funkcjonalny argument; uzasadnienie zawiera najwyżej dwa błędy logiczne w argumentacji.	2 pkt
W ramach uzasadnienia występuje co najmniej jeden poprawny i funkcjonalny argument; uzasadnienie zawiera najwyżej trzy błędy logiczne w argumentacji.	1 pkt
Brak uzasadnienia. ALBO W ramach uzasadnienia nie występuje żaden poprawny lub funkcjonalny argument. ALBO Uzasadnienie zawiera cztery (lub więcej) błędów logicznych w argumentacji.	0 pkt

2.3. b) Uzasadnienie – kontrargumentacja (zarzuty)

Dwa zarzuty funkcjonalne lub jeden zarzut funkcjonalny i pogłębiony, brak błędów logicznych w kontrargumentacji.	3 pkt
Dwa zarzuty funkcjonalne lub jeden zarzut funkcjonalny i pogłębiony, najwyżej jeden błąd logiczny w kontrargumentacji.	2 pkt
Jeden zarzut funkcjonalny; najwyżej jeden błąd logiczny w kontrargumentacji.	1 pkt
Brak kontrargumentacji (brak przynajmniej jednego zarzutu). ALBO Żaden kontrargument nie spełnia warunku funkcjonalności.	0 pkt

ALBO Dwa (lub więcej) błędy logiczne w kontrargumentacji.	
--	--

2.3. c) Uzasadnienie – odpowiedź na zarzuty

Funkcjonalna odpowiedź na dwa zarzuty albo funkcjonalna i pogłębiona odpowiedź na jeden zarzut; brak błędów logicznych w odpowiedzi na zarzut.	3 pkt
Funkcjonalna odpowiedź na dwa zarzuty albo funkcjonalna i pogłębiona odpowiedź na jeden zarzut; najwyżej jeden błąd logiczny w odpowiedzi na zarzut	2 pkt
Funkcjonalna odpowiedź na jeden zarzut, najwyżej jeden błąd logiczny w odpowiedzi na zarzut.	1 pkt
Brak odpowiedzi na zarzut (zarzuty). ALBO Żadna z odpowiedzi na zarzut (zarzuty) nie spełnia warunku funkcjonalności. ALBO Dwa (lub więcej) błędy logiczne w ramach odpowiedzi na zarzut (zarzuty).	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.3. – Uzasadnienie)

1. Uzasadnienie stanowiska zdającego to zabieg polegający na podaniu racji (w postaci zdań) na rzecz prezentowanej tezy. W kontekście charakterystyki wymagań maturalnych uzasadnienie tezy zdającego utożsamia się z argumentacją na rzecz tej tezy.
2. Argumentacja zdającego może mieć strukturę prostą lub złożoną. W ramach wywodu zdającego mogą występować argumenty i kontrargumenty (o różnej postaci). Argumentacja składająca się z więcej niż jednego wnioskowania prostego to argumentacja złożona (o strukturze złożonej). Tego typu argumentacja jest jedną z postaci argumentacji pogłębionej.
3. Formułowanie zarzutu (kontrargumentu) polega na:
 - argumentowaniu na rzecz tezy przeciwnej
 - wykazaniu wadliwości określonego argumentu (w aspekcie jego materialnej lub formalnej poprawności).
4. Ocena argumentacji (argumentów i kontrargumentów lub odpowiedzi na zarzuty) wymaga rozstrzygnięcia trzech kwestii:
 - a) czy argumentacja jest funkcjonalna
 - b) czy argumentacja jest pogłębiona
 - c) czy argumentacja jest poprawna logicznie (poprawność materialna i formalna).
5. Argumentacja jest:
 - a) funkcjonalna, gdy stanowi część wywodu zdającego
 - b) pogłębiona, gdy ma postać poprawnego wnioskowania powiązanego z analizą historyczno-filozoficzną, logiczną lub pojęciową przynajmniej jednego elementu tego wnioskowania.
 - c) poprawna logicznie, gdy nie występują w niej błędy logiczne, w szczególności tj.: błąd materialny, błąd formalny, błędne koło w rozumowaniu, ekwiwokacja.
5. Jeżeli argument zdającego oparty jest na myśli filozofa, którego tekst zamieszczono w pierwszej części arkusza maturalnego, a równocześnie argument ten nie zawiera istotnego elementu, wykraczającego poza treści zawarte w tekście źródłowym, to za

tego typu argument zdający nie otrzyma punktów.

6. Brak funkcjonalnego i poprawnego argumentu w wypracowaniu skutkuje przyznaniem 0 punktów w pozostałych aspektach oceny uzasadnienia (kontrargumentacja i odpowiedź na zarzut).

2.4. Nawiązania kulturowe

Funkcjonalne, rzetelne oraz pogłębione przywołanie jednego kontekstu pozafilozoficznego. ALBO Funkcjonalne i rzetelne przywołanie co najmniej dwóch kontekstów pozafilozoficznych.	2 pkt
Funkcjonalne i rzetelne przywołanie jednego kontekstu pozafilozoficznego.	1 pkt
Brak przywołania kontekstu pozafilozoficznego. ALBO Przywołanie kontekstu pozafilozoficznego niespełniające warunku funkcjonalności lub rzetelności.	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 2.4. – Nawiązania kulturowe)

Przywołanie przez zdającego kontekstu pozafilozoficznego polega na odwołaniu się do wiedzy z innych dziedzin kultury (np. tekstu kultury, badań naukowych, wydarzeń historycznych):

- a) przywołanie jest funkcjonalne, gdy stanowi element wyводу zdającego
- b) przywołanie jest rzetelne, gdy nie zawiera błędów rzeczowych lub logiczno-językowych uniemożliwiających zrozumienie przedstawionej myśli
- c) przywołanie jest pogłębione, gdy stanowi część wyводу zdającego i jest powiązane z analizą historyczno-filozoficzną, logiczną lub pojęciową przynajmniej jednego elementu tego przywołania.

3. Kompozycja wypowiedzi (maksymalnie 1 punkt)

Poprawna kompozycja wypracowania (właściwa struktura).	1 pkt
Niepoprawna kompozycja wypracowania (niewłaściwa struktura).	0 pkt

Wyjaśnienia (Kryterium 3. – Kompozycja wypowiedzi)

1. Wypracowanie jest poprawnie skomponowane, gdy zawiera wyraźnie wyodrębnione i poprawnie napisane części strukturalne: wstęp, rozwinięcie i zakończenie.
2. Poprawnie napisany wstęp zawiera przynajmniej jeden z dwóch istotnych elementów:
 1. wyjaśnienie tematu wypracowania
 2. sformułowanie tezy zdającego odnoszącej się do tematu wypracowania.
3. Rozwinięcie jest poprawnie napisane, gdy składa się z uporządkowanych części składowych (zdań, akapitów), tworzących sensowny i spójny wywód zdającego. Poprawnie napisane rozwinięcie zawiera przynajmniej dwa zasadnie wydzielone akapity.
4. Poprawnie napisane zakończenie zawiera rzetelne podsumowanie wyводу przeprowadzonego przez zdającego. Podsumowanie wyводу jest nierzetelne, jeżeli pojawiają się w nim twierdzenia sprzeczne z twierdzeniami zaprezentowanymi we wstępie lub rozwinięciu albo gdy pojawiają się w nim twierdzenia istotne dla wyводу zdającego, które nie pojawiły się w rozwinięciu.
5. Wypracowanie jest niepoprawnie skomponowane, gdy:
 - a) nie zawiera wstępu lub wstęp został napisany niepoprawnie ALBO
 - b) nie zawiera rozwinięcia lub rozwinięcie zostało napisane niepoprawnie ALBO
 - c) nie zawiera zakończenia lub zakończenie zostało napisane niepoprawnie.

Uwagi

1. Jeżeli wypowiedź jest nieczytelna (w rozumieniu czytelności zapisu), egzaminator oceni ją na 0 pkt.
2. Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 pkt w każdym kryterium.
3. Jeżeli wypowiedź zawiera mniej niż 400 wyrazów, jest oceniana wyłącznie w kryteriach: *Spełnienie formalnych warunków polecenia oraz Kompetencje filozoficzne i kulturowe*. W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
4. Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika, zadania zawartego w arkuszu egzaminacyjnym lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas egzamin z filozofii, w przypadku takiego zdającego, zostanie unieważniony.
5. Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocen.